

Yazınsal Eleştiri

– GÜLÜM ÇAMLISOY · 23 Mayıs 2015

Hangi minvalde olursa olsun imgelem gücü, yazarın eriştiği o doruk noktasının ruhtan kaleme yansıttığı bir izdüşümüdür zihninin derinliklerinden etrafa kıvılcımlar sıçratan...

Akabinde yarattığı kahramanlar birer ikişer dile gelir öykünürken hayatın akışına her ne kadar ket vurulsa da edilgen bir muafiyet ile muzdarip olduğu tüm o ikilemlerin zorunlu bir yansıması olarak.

Cervantes Don Kişot'u yazarken ve yazın sürecinde o yazma eylemi ile yol aldıkça kahramanının kişiliğini değiştirmek konusunda asla sıkıntıya düşmemiştir.

"Rabelais, Cervantes, Diderot ve Sterne'ün başımızı döndürdüğü özgürlük, yaratılan doğaçlama ile adeta senli benliydi. Karmaşık ve katı yazma sanatı, ancak XIX. yüzyılın ilk yarısında buyurgan zorunluluk oldu."(Alıntı)

Yazın türü aynı zamanda kalemin sahibinin ve detaycı zihninin bir sunumudur bir yandan iç dünyaları irdeleyen bir yandan roman(hikâye) kahramanlarının kendi özerk öykülerinde bir noktada kesişirken.

Dostoyevski ve "Cinler" için yazdığı notlara göz atmak gerekirse, görünen odur ki; yapı mekanizmasını daha iyi düzenlediği ölçüde yaratılan kahramanlar daha gerçekçi ve bir o kadar doğaldır.

Eski roman ustalarının sanatları ile çağımızın romancısı karşılaştırıldığında günümüz yazarı XIX. yüzyıl romancısının büyük deneyiminin üzerinden asla atlayıp geçemez.

Yazınsal eleştiri getirilen her türlü çağrışımıyla estetik varoluşun temeli ve deneyimin koşullanmış bir yansımasıdır. Zira bir yazar için eleştirilmek adeta bir kâbustur yazın sürecini baltalayan ve değer görmemesine ilişkin bir öngörü.

Yazınsal eleştiri şartların, konunun, toplumun ve basınının evriminin etkisi ve zoruyla farklı açılardan yaratılan eseri aydınlatan bir ışıktır. Bir yandan yolu açan ve istikametini gittiği yönün tersine ya da paralel seyretmesine de imkân yaratmaktadır.

Bütün romanlar özünde tek tip bir soruya yanıt arama telaşı içindedir:

"Nedir bir birey?

Kimliği nasıl oluşur?

Nereden kaynaklanır?

Kendini tanımlama sürecinde geliştirdiği tüm o öngörü ve birey kendini ne ile tanımlar ya da ne ile oluşur?

Gizil estetiđi nerede tümlenir...

Dünya görüşü ve düşünceleri vb.”

Thomas Mann bu bitimsiz araştırmaya oldukça önemli bir katkıda bulunmuştur:

“Davranmayı düşünüyöruz, düşünmeyi düşünüyöruz ama bizim varlığımızda düşünen ve davranan bir başkasıdır ya da başkalarıdır.”

Ve yine Mann’ın sorguladığı gibi:

“Büyük bir çekici gücü sahip olan ve bizi geçmişin kuyusundan, uzaktan yöneten, bir kuşaktan ötekine geçmiş o çok eski alışkanlıkların ilk örnekleridir bunlar!”

Yazarın esin kaynağı tüm o veriler bir yandan zamanın süzgecinden geçip okuyucuya yönelen uzantısı ile gerek tarihe gerekse ana ışık tutmaktadır. Yazınsal eleştiri zamanın izafi edilgenliğinde anı dünden bugüne taşıyan, seneler hatta asırlar evvel yaratılmış yapıtları eleştirisel yetisiyle kavramayı ve kavratmayı sağlayan bir perspektif sunmaktadır gerek okuyucuya gerekse yazın dünyasındaki tüm o yapı taşlarına...

Eřlik eden böylesi bir düşünce değil midir tarihin ve edebiyatın tozlu sayfalarından günümüze uzanan tüm o değerleri tanıyıp bilmemize vesile olan ve tüm o kıymetli yapıtları keyfi yargılara teslim etmeden bölünmez bir bütünlükte sunan.